

Larisa Lukyanova

Adulthood as base category of andragogics

Summary. In article definitions and approaches to a category „adulthood” are analysed, the author considers philosophical, psychological and social interpretation of a definition „adult”; results making conditions of adulthood; characterises factors which influence the development of the adult person.

Key words: adult, adulthood, andragogics, age periods, maturity.

УДК 374.7-477.8

Любов Бондарева,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Сучасний період життя нашого суспільства, що характеризується кардинальними соціально-економічними змінами та політичними перетвореннями робить особливо актуальними питання освіти дорослих як складову частину, що пов'язана з розвитком професіоналізму особистості. Тому одним із важливих наукових підходів в педагогіці є виявлення механізму досягнення людиною вершин у самоактуалізації та у самовдосконаленні на етапі особистісної зрілості. Особлива увага в цьому науковому напрямі приділяється питанню розвитку та вдосконалення підприємницького становлення особистості дорослих в умовах ринкової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури доводить, що проблемі професійної підготовки майбутніх спеціалістів з економіки у вищих навчальних закладах приділяється належна увага. В переважній більшості робіт розглядаються лише педагогічні умови економічної освіти молоді і практично не приділена увага підприємницькій підготовці дорослих у вищих навчальних закладах України.

Актуальні питання пов'язані з розвитком освіти дорослих, представлені в дослідженнях вітчизняних вчених (О.В. Аніщенко, С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, Г.М. Лактіонова, Н.Г. Ничкало, О.І. Огієнко, Н.Т. Протасова, С.О. Сисоева, Л.Є. Сігаєва, В.В. Рибалка та ін.). У своїх дослідженнях вчені розглядали різні питання щодо освіти дорослих. Окремим аспектам підприємницької підготовки майбутніх спеціалістів присвячені, зокрема, роботи Л. Володарської-Золи, О. О. Романовського, Н. А. Побірченко, І. Ф. Прокопенко, В. Ю. Стрельнікова.

Недостатньо дослідженими, на наш погляд, залишаються питання: безпосереднього розвитку та формування особистості дорослих для сфери підприємництва і бізнесу.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб визначити і проаналізувати акмеологічні аспекти досягнення людиною вершин професіоналізму на етапі особистісної зрілості, їх вплив на особливості навчання дорослих до підприємницької діяльності та розгляд змісту і сутності менеджменту знань як фактору успішного кар'єрного зростання професіонала в підприємницькому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Наукою, яка вивчає досягнення людиною вершин професіоналізму на етапі особистісної зрілості є акмеологія. Акмеологія – наука про досягнення людиною найвищих у життєдіяльності та самореалізації творчого потенціалу, який є основою загальнолюдських потенційних можливостей [2, с. 44].

У психолого-педагогічній науці акмеологію визначають як галузь психологічної науки, що виникла на перехресті природничих, суспільних та гуманітарних дисциплін і вивчає феноменологію закономірності та механізми розвитку людини на етапі зрілості, особливо за досягнення нею високого рівня в цьому розвитку. Особливу зацікавленість викликають наукові напрями, які безпосередньо пов'язані з розвитком професіоналізму особистості. Для них важливим є проблемне поле формування професійних навичок та технологія здобуття необхідних знань у зрілому віці. За С. С. Пальчевським, стратегія самореалізації особистості розглядається в руслі вдосконалення професійної діяльності, коли праця є основним видом діяльності дорослої людини, а навчання лише може супроводжувати її та формувати ціннісні орієнтації, що впливають на інтелектуальний та

соціального розвитку особистості [2, с. 72].

На підставі аналізу наукової і педагогічної літератури [1; 2; с. 4] можна побачити безпосередній зворотній зв'язок між акмеологією та педагогікою щодо виявлення, діагностування та контролю самовизначення та самовдосконалення дорослої людини в процесі навчання. Саме базисні *акмеологічні положення* покладено в основу розробки технології навчання дорослих, серед яких особливим чином виділяються такі:

- розробка психотехнік професійного самовизначення особистості;
- визначення зв'язків такого самовизначення з особистісною сферою людини;
- розробка проблем, пов'язаних із механізмами формування в особистості фахової мотивації, потреб в актуалізації фахово-особистісного потенціалу;
- дослідження діяльності окремих колективів як цілісної фахової системи;
- розробка методичного інструментарію, за допомогою якого можна було б діагностувати досягнутий рівень професіоналізму як окремим фахівцям, так і всім трудовим колективом;
- тривале і систематичне дослідження професійної кар'єри фахівців вищого рівня професійної майстерності, вивчення та узагальнення авторських систем їх діяльності.

Важливим аспектом розвитку сучасного професіоналу є реалізація його *кар'єрного потенціалу*. Активне управління кар'єрою в динамічних соціально-економічних умовах є ключовою умовою професійного і навіть більшого – життєвого успіху людини, досягнення „акме” – вершини, піку його здібностей, максимальної професійної і особистісної самореалізації при збереженні здоров'я та життєвого потенціалу. Разом з тим, наукові надбання з цього питання доводять, що існує принциповий напрям в розробці векторів кар'єрного просування співробітників організації – від парадигми планування кар'єри до парадигми управління кар'єрою [2, с. 115].

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства в кар'єрі працівників фірм здійснюються постійні зміни, які призводять до переходу із однієї сфери діяльності в іншу, а професійний і особистісний розвиток - в багатьох випадках

справа рук працівників, котрі самі управляють особистісним кар'єрним просуванням. Новий погляд на специфіку посадового і професійного просування працівників визначається у відношенні до кар'єри як динамічному процесу проходження не одного-єдиного, а сукупності багатьох кар'єрних циклів. Кожний з цих циклів складається, в свою чергу, із ряду міні-стадій професійного становлення і розвитку (входження в організацію - освоєння професійною діяльністю – досягнення професійної майстерності – вихід із організації) та чергуванням з короткими, але інтенсивними періодами додаткового професійного навчання, або перенавчання. Тому концепція „навчання протягом всього життя” дає можливість розвивати і вдосконалювати свій професійний і соціальний потенціал в рамках не однієї, а декількох сфер виробництва, організацій, технологій, функціональних завдань.

В контексті цього питання розглянемо особливості соціалізації дорослих у суспільстві. Доросла людина – не просто фізично зріла особистість, але що найважливіше – соціально сформована особистість, спроможна до самостійного і відповідального прийняття рішень на визначеному етапі свого життєвого шляху, свого професійного та особистісного розвитку. Живучи у світі, що постійно змінюється, доросла людина змінюється сама і змінює свої відношення до навколишнього світу, людям, професійній діяльності [4, с. 14].

Ми розглядаємо соціальну особистість дорослої людини базисом для усіх сфер виробництва і духовного життя, і тому, можна стверджувати, що саме доросла людина є рушійною силою суспільного прогресу. Саме тому, професійне навчання сприяє виховуванню дорослої людини в її індивідуальності і підготовці до „повноцінного життя” завдяки чому людини стає здатною аналізувати та осмислювати власну унікальність.

Одним із дієвих засобів залучення дорослої людини до активних цілеспрямованих дій у сфері виробництва та економіки є підприємництво. Перехід України до ринкових відносин і формування багатоскладної економіки викликають необхідність підготовки високопрофесійних фахівців в сфері підприємницької діяльності. За цих умов вони повинні на більш високому професійному рівні здійснювати необхідні заходи, спрямовані на стабілізацію розвитку народного господарства і подолання економічної кризи в країні.

Підприємництво передбачає вихід за межі буденних проявів ділової активності дорослих, націлює їх на ініціативні перетворюючі дії не лишень у сфері реальної економічної діяльності, але й у сфері освіти, науки, культури. Адже, на думку П.Ф. Прокопенко, підприємництво - це універсальне явище, що ґрунтується на одвічному прагненні дорослого змінити себе і навколишнє середовище [3, с. 8].

Оскільки підприємницька діяльність – складна і багаторівнева системи, то в ній виділяють різні рівні взаємодії суб'єктів економічних відносин. Цілком закономірно говорити про систему, що має чотири рівні відповідно до чотирьох можливих суб'єктів економічних відносин: фізичних осіб, домашніх господарств, підприємств і держави в цілому. Зазначені суб'єкти економічних відносин є учасниками виробництва, обміну, розподілу і споживання.

Переважна більшість підприємців приходять у світ бізнесу відразу після закінчення школи, дехто – трошки пізніше – після набуття спеціальності та роботи за наймом у фірмах, організаціях, установах. Тільки незначний відсоток розпочинає власне підприємництво в період навчання у вищих навчальних закладах, або після одержання вищої освіти. Сьогодні, в умовах ринкової економіки, чітко розглядається нова тенденція щодо приходу в підприємництво дорослих людей, котрі мають достатній досвід професійної діяльності (можливо скорочені на попередній роботі, або готові розпочати нову професійну діяльність навіть, якщо виникає потреба в додатковому професійному навчанні) та здатні заснувати свою справу (бізнес).

В підприємницьких умовах для особистості дорослого саме знання стають засобом досягнення високих результатів розвитку як країни, так і окремої організації. Використання традиційних факторів виробництва сьогодні можливе при залученні знань як ключового ресурсу розвитку. Найбільш успішні підприємства являють собою інтелектуальні організації, що розвивають свої базові здібності, які засновані на менеджменті знань та є конкурентоспроможними.

Термін "менеджмент знань"(knowledge management), тобто управління знаннями, сьогодні широко використовується в літературі та практичній діяльності організацій. Тому, управління знаннями - це новітня теорія, що швидко розвивається на межах

стику таких концепцій менеджменту, як управління розвитком організації, управління змінами, бренд-менеджмент, стратегічний менеджмент, інформаційні технології, реінжиніринг, інтелектуальний капітал [5, с. 178].

Аналіз наукової літератури дозволяє визначити такі основні функції *менеджменту знань* підприємницьких кадрів: 1) генерування знань – індивідуальним або організаційним навчанням; 2) формалізація знань – розробка принципів, правил і процедур; 3) збереження знань – визначення певного типу носіїв для збереження, що допускають розподіл знань; 4) дифузія знань – розподіл знань у межах організації та в обмеженому варіанті поза нею; 5) координація та контроль знань – забезпечення того, щоб знання були точними і постійними; 6) формування знань – виявлення інформаційних джерел. Отримання інформації від них, вивчення, структурування і трансформацію інформації в знання та подальше їх відтворення; 7) розробка загальної стратегії бізнесу; 8) розповсюдження передового досвіду; 9) навчання персоналу; 10) отримання знань про клієнтів; 11) управління інтелектуальними ресурсами, інновації; 12) захист знань, оновлення та розвиток знань, інтеграція накопичених і нових знань [5, с. 283].

Важливо зазначити, що основою розвитку управління знаннями підприємців є нові знання, які набуваються в процесі професійного навчання осіб та /або підвищення кваліфікації, навчання підрозділів і навчання організації в цілому. Напрями Тому менеджмент знань визначається як рушійна сила соціальних технологій, що формують створення нових інституцій, які кардинально змінюють структуру виробництва, вносять структурні технологічні зміни у всю народногосподарську систему України.

Загальна ефективність менеджменту знань підприємців багато в чому визначається тим, яким чином основні суб'єкти взаємодіють між собою в якості елементів колективної системи створення і використання знань. Важливим ресурсом поповнення та збагачення знань, використання їх при формуванні сучасної інституційної інноваційної інфраструктури є система освіти, для удосконалення та розвитку якої в країні розробляються і впроваджуються відповідні механізми. Головною метою їх впровадження, спрямованою на вдосконалення системи освіти, є створення умов для приведення рівня і якості освітнього

потенціалу та кадрового забезпечення країни відповідно до вимог ринкової економіки.

Практичний досвід в сфері підприємництва і бізнесу дозволяє визначити такі види діяльності підприємця (бізнесмена), які є органічною частиною професійної діяльності: проведення маркетингових досліджень ринку; створення підприємства відповідно різних організаційно-правових форм власності; планування діяльності підприємства (бізнес-планування); здійснення роботи з таких напрямків професійної діяльності: стратегічний, фінансовий, інноваційний, адміністративний, кадровий та соціально-психологічний менеджмент, планування ризиків в професійній діяльності; планування і організація своєї праці (самоменеджмент); виконання професійних обов'язків, трудових завдань відповідно до установлених економічних і нормативних документів (виконання керівних та управлінських функцій); ведення бухгалтерського обліку; здійснення діловодства на підприємстві; оцінка результатів своєї праці (за специфічними для різних видів професійної діяльності критеріями); здійснення кредитування; пошук напрямків ефективності своєї праці; удосконалення виробництва на підприємстві.

Тому головним чинником економічного зростання суспільства виступає інтелектуальна складова дорослих – це управління знаннями людини, які в кінцевому значенні, спричиняють зростання продуктивності праці і виступають визначальним фактором економічного зростання в сучасних умовах.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що підприємницьку підготовку дорослих необхідно розглядати як соціальне явище, викликане до життя потребами суспільства і людини, боротьбою соціально-економічних і політичних течій. При цьому стрімкий потік зростаючої інформації, швидка зміна технологій ведуть до утворення нових соціально-економічних умов розвитку суспільства, в яких змінюється ціннісні орієнтації на користь розвитку внутрішньоособистісних глибинних потенціалів особистості. Тому на сьогоdnішньому етапі розвитку підприємницької підготовки дорослих в Україні головним завданням є розширення можливостей для навчання, яке в свою чергу буде збільшувати активність дорослих та підвищувати ефективність економіки в умовах її реформування.

Література

1. Громкова М.Т. Андрагогіка: теорія і практика освіти / М.Т. Громкова. – М.: ЮНІТИ, 2005. – 496 с.
2. Пальчевський С.С. Акмеологія: [навч. посіб. для студентів вищих навч. закл.] / С.С. Пальчевський. – К.: Кондор, 2008. – 398 с.
3. Прокопенко П.Ф. Людина в світі економіки та бізнесу / П.Ф. Прокопенко. – Харків: Основа, 2006. – 310 с.
4. Сігаєва Л.Є. Андрагогіка в професійному навчанні: методичні рекомендації / Л.Є. Сігаєва. – К.: ПП „ЕКМО”, 2003. – 48 с.
5. Федуллова Л.І. Актуальні проблеми менеджменту в Україні / Л.І. Федуллова. – К.: Фенікс, 2005. – 320 с.

Любовь Бондарева

Особенности предпринимательского развития личности взрослых в условиях рыночной экономики

Аннотация. В статье рассмотрены акмеологические особенности достижения человеком вершин профессионализма на этапе личностной зрелости; обосновано их влияние на создание технологии обучения взрослых к предпринимательской деятельности; определено содержание и понятие „менеджмент знаний” как фактора успешного карьерного роста личности взрослого в условиях рыночной экономики.

Ключевые слова: предпринимательство, профессиональное образование, предпринимательская подготовка взрослых.

Lubov Bondareva

Some features of entrepreneurship development of the adult in conditions of market economy

Summary. In the article are considered some akmeologicheskies feature of achievement by the man of tops of professionalism at a stage of a personal maturity; there is an influence on creation of technology of training of the adults to entrepreneurship activity is proved; are determined the contents and concepts „ of management of knowledge „as the factor of successful career growth of the person in conditions of market economy.

Key words: business, vocational training, entrepreneurship preparation of adult.